6. ÜNİTE: TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ VE İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

KONU 1: TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ

TÜRKLER VE İSLAMİYET

- Türkler ile Müslümanlar ilk kez Hz. Ömer döneminde İran'ın fethi ile komşu oldular. Ve ilk ilişkiler başladı.
- Hz. Osman döneminde ise ilk mücadeleler başladı.
- Emeviler devrinde Türk-Arap ilişkileri en kötü dönemini yaşar. En kanlı çatışmalar bu devirde olur. Emeviler Horasan ve Maveraünnehir İslamiyet'in yayılışı Türk direnişi ile engellenir.
- TALAS SAVAŞI - 751 -: Abbasi İslâm Ordusu + Türkler X Çin

Sebep:

1- Göktürk Devleti'nin yıkım fırsatı bilen Çin ile İpek Yolundan daha fazla yararlanan Abbasilerin Orta Asya'daki güç mücadelesi,

2- Çin karşısında zor durumda kalan Karluk Türklerinin Abbasi Devleti'nden yardım istemesi,

Sonuçları:

1- Orta Asya üzerinden Çin tehlikesi kalktı.

2- İslâmiyet Türkler arasında hızla yayılmaya başladı.

Yorum: Türkler arasında İslamiyet'in yayılması Orta Asya ve Horasan bölgesinde İslam kültürüne dayanan yeni bir uygarlık ortamının oluşmasını sağlamıştır. Bu yüzden Talas Savaşı Türk İslam tarihinin başlangıcı kabul edilmektedir.

3- İslâm Dünyası Türklerle dostluğu sayesinde kâğıt yapımını öğrendiler.

Abbasiler devrinde, kurulan iyi ilişkiler sayesinde, İslamiyet'i tanıyan Türkler kitleler halinde Müslüman olurlar. Ve Abbasi devletinde önemli görevlere getirilirler.

TÜRKLERİN İSLAMİYETİ KABUL ETME NEDENLERİ

Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinin en temel sebebi, İslamiyet ile eski dinleri arasındaki sayısız benzerliktir.

Bu benzerlikler:

İSLAM ÖNCESİ İNANIŞ	İSLAM İNANIŞI
1. Göktanrı inanışı	1. Tek tanrı inanışı
2. Ahiret inanışı (Uçmağ-Tamu)	2. Ahiret inanışı (Cennet-Cehennem)
3. Kurban adama	3. Kurban kesme
4. Fetih ve egemenlik	4. Cihat anlayışı
5. Yağmacılık	5. Ganimet alma
6. Sosyal yaşam anlayışı (hırsızlık, yalan v.b)	6. Sosyal yaşam anlayışı (hırsızlık, yalan v.b)
7. Ruhban sınıfının olmaması	7. Din adamlarının üstünlüğünün olmaması
8. Farklı dinlere karşı hoşgörü	8. Farklı dinlere karşı hoşgörü

Türklerin İslamiyet'e Katkıları

1. Müslümanlığın;
a) Karahanlılar, Türkistan'a
b) Gazneliler, Afganistan - İran - Pakistan (bugünkü) ve Hindistan'a,
c) Selçuklular, Kafkasya ve Anadolu'ya,
d) Osmanlılar, Balkanlara yayılmasını sağlamışlardır.
2. Müslümanlığı;
a) Avasım illerinde Bizanslılara,
b) Anadolu'da, Bizanslılara ve Haçlılara,
c) Balkanlarda, Avrupa Hıristiyan dünyasına karşı başarı ile savunmuşlardır.
3. İbni Sina, Buruni, Farabi gibi Türk-İslam bilgilerinin çalışmaları ile bilim yaşamının, gelişmesinde büyük katkıları olmuştur.
4. Camileri, medreseleri gibi pek çok eserle İslam sanatının, gelişmesinde ve yayılmasında büyük hizmetlerde bulunmuşlardır.

İLK TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

A) MISIR'DA KURULAN TÜRK- İSLAM DEVLETLERİ

- Tolunoğulları
- İhşidiler
- Eyyubiler
- Memlükler

NOT: Bu devletleri 5. Ünite de (İslam Uygarlığının Doğuşu) işlemiştik.

B) HORASAN, MAVERAÜNNEHİR BÖLGESİNDE KURULAN TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

- Karahanlılar
- Gazneliler
- BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ
- Harzemşahlar

KONU 2: İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ

1. KARAHANLILAR
2. GAZNELİLER

DİKKAT: İlk Türk İslam devletleri tarihte Maveraünnehir, Horasan diye tabir edilen İran'ın doğusundaki bölgede ortaya çıkmıştır. Maveraünnehir nehrin ötesindeki ülke anlamına gelir. Orta Asya'da yaşayan Türkler Seyhun nehrinin ötesi için kullanmıştır. Yaygın olarak Aral gölüne dökülen Seyhun ve Ceyhun nehirlerinin arasındaki bölge için kullanılmaktadır. Horasan ise bu bölgenin batısıdır.

KARAHANLILAR (840-1212) (HAKANİYE / İLİG-HANLAR)

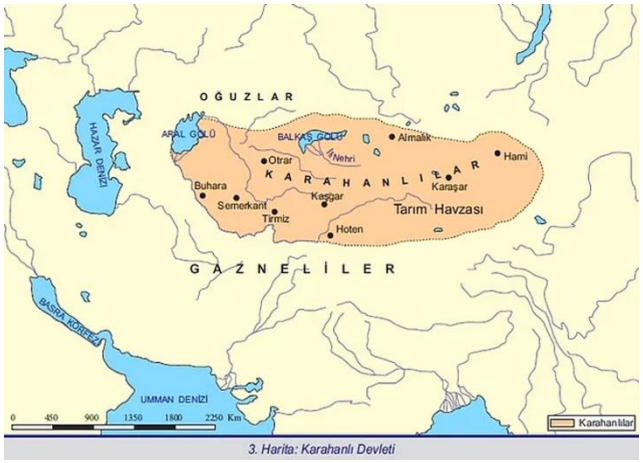

3. Harita: Karahanlı Devleti

- Orta Asya 'da kurulan ilk Müslüman Türk devletidir. Dolayısıyla Türk tarihinde özel bir önemi vardır.
- Uygur Devleti'nin yıkılmasından sonra Başta Karluklar olmak üzere Yağma, Çiğil, Tuhsi gibi Türk boylarının birleşmesi ile kurulmuştur.
- Kendisini eski Türk hakanlarının mirasçısı sayan Karluk yabgusu "Karahan" unvanını aldı. Ondan sonraki hükümdarlarda bu unvanı kullandı. Devletin ismi buradan gelmektedir.
- Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadır Han'dır. Onun zamanında; Samanoğulları ile mücadele edilmiş, devletin başkenti Kaşgar olmuştur.
- Karahanlılar, Satuk Buğra Han döneminde İslamiyet'i kabul etmiştir. Abdülkerim ismini alan Satuk Buğra Han ilk Müslüman Türk hükümdarı olmuş, İslamiyet'in Türkler arasında yayılması için çalışmıştır.
- Karahanlılar eski Türk devletlerinde görülen ikili devlet teşkilatını benimsemiştir. Bu yapı kısa zamanda doğu ve batı olarak ayrılmalarına sebep olmuştur.
- İpek yolundan pay aldılar. Ticareti canlandırmak için ilk RİBATLARI (kervansaray) yaptılar.

DİKKAT: Karahanlıların önemi siyasi alanda yaptıkların daha çok ilk Müslüman Türk devleti olmaları ve buna bağlı pek çok değişikliğin onlarda yaşanmaya başlamasından gelir.

Bunlar:

1. Türklerin İslamiyet'i kabulü ile Orta Asya Türk kültürünün yerine yeni bir kültür yani Türk-İslam kültürü doğmuştur. Bunun ilk gerçekleştiği devlet Karahanlılardır.
2. Türk-İslam kültürü Karahanlı döneminde başladığı için Türk-İslam devletleri içinde her konuda eski Türk devletlerine en çok benzeyen yine Karahanlılar olmuştur.
3. Diğer Türk-İslam devletlerinden farklı olarak halkının tamamı Türk olan tek Türk-İslam devletidir.
4. Türkçeyi resmi dil olarak kullandılar. Karahanlılar döneminde kullanılan Türkçeye HAKANİYE LEHÇESİ denir. Bu Türkçenin özelliği: Türkçe Hâlâ saf halindedir. İslamiyet'in kabulü ile yeni yeni içine Arapça, Farsa kelimeler girmektedir. Uygur alfabesini kullandılar. Böylece özelliklerini korumaya çalıştılar.
5. İlk Türk-İslam eserleri bu dönemde doğdu. Bunlar Türk-İslam tarihi için paha biçilemez değerde kaynaklardır.

Bunları kısaca tanıyalım:

ESER	YAZAR	ÖZELLİĞİ
Kutadgu Bilig	Yusuf Has Hacip	İdeal devlet yönetiminin anlatıldığı ilk siyasetname
Divan-ı Lûgati't Türk	Kaşgarlı Mahmut	Türkçeye ait bütün lehçelerin yer aldığı ilk sözlük
Atabetü'l Hakayık	Yüknekli Edip Ahmet	Ahlaki öğütlerin yer aldığı bir eser
Divan-ı Hikmet	Ahmet Yesevi	İslamiyet'i tasavvuf yoluyla anlatan eser

Yusuf Has Hacip ve Kutadgu Bilig:

- Yusuf Has Hacip 1017 yılında Balasagun'da doğmuştur. Elli yaşlarında yazdığı Kutadgu Bilig adlı eseriyle ölümsüzleşmiştir. 1077'de vefat eden Yusuf Has Hacip'in mezarı Kaşgar'dadır.
- Kutadgu Bilig "mutluluk veren bilgi" anlamına gelmektedir.
- Eserde birey, toplum ve devlet yaşamının en iyi şekilde düzenlenmesinde gerekli olacak bilgi, düşünce, anlayış ve erdemlerin neler olması gerektiği, bunların hangi yolla elde edilebileceği anlatılmaktadır.
- Kutadgu Bilig, Uygur alfabesi ile yazılmıştır.
- Türklerin İslâmi dönemdeki ilk edebi ürünüdür.
- Hükümdarlara öğüt veren ilk "Siyasetname" özelliği de taşımaktadır.

Kaşgarlı Mahmut ve Divan-ı Lügati't-Türk:

- Kaşgarlı Mahmut, 11. yüzyılda yaşamış Türk dil bilginidir.
- En ünlü eseri Divan-ı Lügati't-Türk'tür.
- Divan-ı Lügati't-Türk, Türkçenin Arapçadan üstün olduğunu göstermek ve Araplara Türkçe öğretmek için yazılmıştır.
- Bu nedenle, eser, Arapça yazılmış ilk Türkçe sözlüktür.
- Divan-ı Lügati't-Türk'ün bir başka önemi de Ansiklopedik bir sözlük olmasıdır. Daha önceki yüzyıllara ait sözlü edebiyat örnekleri, Türklerin yaşantısı, kültürleri gibi pek çok konuda önemli bilgiler verir.
- Bu bakımdan Divan-ı Lügati't-Türk dil, edebiyat, toplum ve sosyoloji tarihimize ait çok önemli belgeleri toplayan bir kaynaktır.
- Ayrıca eserde bir Türk dünyası haritası yer alır. Eser bu yönü ile de ilk olma özelliği taşır.

DİKKAT: İslamiyet öncesi Türk tarihi için Orhun abideleri ne kadar önemli ve değerli ise Türk İslam tarihi için de Divan-ı Lügati't-Türk o kadar değerlidir. Bu eser Türk İslam tarihi için eşi bulunmaz bir değere ve öneme sahiptir.

GAZNELİLER (963-1187)

- Devlet ismini Doğu Afganistan'da bulunan ve devlet merkezi olarak seçilen GAZNE şehrinden almıştır.

KURULUŞU:

- Samanoğullarının dağılmaya başladığı dönemde bu devlette komutanlık yapan Türklerden Alp Tigin, Gazne şehrine gelerek devletin temelini attı.
- Bir süre Samanoğullarına bağlı kalan Gazneliler SEBÜK TİGİN zamanında bağımsız bir devlet haline geldiler.

GAZNELİ MAHMUT DÖNEMİ:

- Sebük Tigin'in ölümü ile devletin başına oğlu Mahmut geçti.
- Mahmut dönemi Gazneliler Devleti'nin en parlak dönemidir.
- Mahmut; Karahanlılar ile ittifak kurarak Samanoğullarını yıktı ve topraklarını paylaştılar.
- Abbasi halifesini Şii Büveyhoğullarının baskısından kurtardı. Halifede ona "SULTAN" unvanını verdi.

NOT: Mahmut böylece sultan unvanını kullanan ilk Türk hükümdarı oldu. Ayrıca Halifeye verdiği söz gereği İslamiyet'i yaymak için Hint Seferlerine çıktı.

- Horasan, Maveraünnehir, Ceyhun'un ötesi, Harzem'e kadar fetihler yaptı. Böylece ülkesinin kuzeyini sağlama alan Mahmut Hint seferlerine başlamaya karar verdi.
- Hindistan'a 17 büyük sefer düzenleyen Sultan Mahmut bu seferler sayesinde:

Hindistan Seferlerinin Sonuçları

1-Kuzey Hindistan fethedilerek Türklerin uzun süre hüküm sürdükten bölgelerden biri haline gelmiştir.

2-Sultan Mahmut ve daha sonra Hindistan'da kurulan Müslüman Türk Sultanlıklarının çalışmaları sonucunda İslamiyet, Hindistan'da geniş bir alana yayılarak günümüzde Pakistan, Afganistan, Bangladeş devletlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Hindistan'a bağlı Keşmir Bölgesi'nde de önemli oranda Müslüman nüfus bulunmaktadır.

3-Bu seferler sırasında ele geçirilen ganimetlerle Gazne şehri; parklar, bahçeler, zafer abideleri, camiler gibi mimari eserlerle süslenmiştir. Belh, Nişabur gibi büyük şehirler de o devrin en güzel ve bakımlı beldeleri olmuştur.

GAZNELİLERİN YIKILIŞI:

- Sultan Mahmut'tan sonra yerine oğlu Mesut geçti. O babası kadar tecrübeli değildi. Ayrıca onun hükümdarlığı döneminde Selçuklu tehlikesi iyice artmıştı.
- Selçuklu Türklerinin Gazne topraklarına düzenledikleri akınlar, Tuğrul beyin Nişabur'u ele geçirip bağımsızlığını ilan etmesi gibi sebepler üzerine Sultan Mesut Büyük bir ordu toplayarak Selçukluların üzerine gitti.

- İki taraf arasında **DANDANAKAN (1040) SAVAŞI** meydana geldi.

Bu savaşın sonucunda:

- Gazneliler yenildi ve yıkılma sürecine girdi.
- Büyük Selçuklu Devleti kuruldu.
- Selçuklu Türklerinin batıya doğru ilerleyişi hızlandı.

Dandanakan yenilgisinin ardından topraklarının çoğunu kaybedip Hindistan'a çekilen Gazneliler bir daha toparlanamadı. Ve Afgan yerlisi olan GURLULAR tarafından 1187 tarihinde yıkıldılar.

Gaznelilerin bazı önemli özellikleri:

- Gazne halkının çoğunluğunu Afgan, Hint, Fars ve çeşitli Türk boyları oluşturuyordu. Çok geniş bir sahada halkı idare eden Gazne Devleti az sayıdaki Türklerden oluşan merkezi kuvvete dayanıyordu. Bu durum Gazne ordusunun da farklı topluluklardan oluşmasını zorunlu hale getirmiştir.
- Gazneliler Devleti'nin yönetim anlayışı, bir grup ayaklanırsa diğer toplulukları ayaklananların üzerine göndererek düzeni sağlamak şeklindeydi. Bu durum Gaznelilerin çeşitli toplulukları birbirine karşı denge unsuru olarak kullandığını göstermektedir.

YORUM: Gaznelilerin siyasal güçlerini uzun süre koruyamamalarında ve kısa sürede yıkılmalarında; egemenlikleri altındaki topraklarda çok farklı milletlerin yaşaması ve Türk nüfusun az olması etkili olmuştur.

- Halkının pek çok unsurdan oluşmasının etkileri Dil konusunda da etkisini gösterir. Gazneliler:
  - Resmi dil olarak Arapça,
  - Edebiyat dili olarak Farsça,
  - Saray ve orduda ise Türkçe kullanmışlardır.

YORUM: Her konuda görülen bu çeşitlilik hem yöneticilerin zamanla dejenere olmalarına, hem de birliğin kolayca bozulmasına sebep olmuştur.

KONU 3: TÜRK İSLAM TARİHİNDE OĞUZ TÜRKLERİ VE BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ

OĞUZ TÜRKLERİ VE OĞUZ ADININ ANLAMI:

- Oğuz "boylar, kabileler" anlamına gelmektedir. Selçuklular Oğuzların Üçok kolunun Kınık boyuna mensuptur.
- Oğuzlar Uygur devleti yıkıldıktan sonra Seyhun nehri çevresinde Oğuz Yabgu devletini kurdu.
- Selçukluların lideri olan Selçuk Bey bu Devlette Subaşı idi.

DİKKAT: "SU-SÜ" eski Türkçede "asker" anlamına gelir. "sü uyur düşman uyumaz." Dolayısıyla Subaşı "komutan" anlamına gelir.

- Oğuz yabgusuyla arası açılınca kendisine bağlı olanları alarak CEND şehrine geldi.

ÖNEMLİ: Selçuk Bey ve yanındaki Oğuz Türkleri bu coğrafyada kalıcı olabilmek için eski dinlerine çok benzeyen İslamiyet'i kabul etiler.

NOT: Müslüman göçebe oğuz Türküne TÜRKMEN denilmektedir.

- Selçuk Beyden sonra Oğuz Türklerinin başına oğlu Aslan Yabgu geçti.
- Selçuklular Maveraünnehir bölgesinde tutunmaya çalıştılar. Ancak bu dönemde Gazneliler de Karahanlılar da güçlü dönemlerini yaşıyorlardı ve Selçuklu Türklerinin bu bölgede tutunmalarını kendi gelecekleri açısından tehlikeli buluyorlardı.
- Gerçekleşen Karahanlı-Gazneli görüşmesi sonrası bu iki devlet Selçuklu Türklerine karşı ittifak yapmaya karar verdi.
- Ardından Gazneli Mahmut hile ile aslan yabguyu Hindistan'daki Kalincar kalesine hapsetti. Yedi yıl esir kalan aslan yabgu burada öldü.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN KURULUŞU

1. TUĞRUL VE ÇAĞLAR BEYLER DÖNEMİ

- Tuğrul ve Çağrı Bey, Selçuk beyin büyük oğlu Mikail'in çocuklarıydılar.
- Mikail erken yaşta ölünce çocukları dedeleri Selçuk Bey büyütmüştü.
- Aslan Yabgu Gazneli Mahmut'un eline esir düşünce Selçuklu Türklerinin başına Tuğrul ve Çağrı Beyler geçti.
- Tuğrul ve Çağrı Beyler idareyi ele aldıktan sonra Gaznelilere karşı pek çok önemli başarı elde ettiler.
- Horasan'a ani bir taarruz düzenleyerek Merv, Nişabur, ve Serahs civarını ele geçirdiler. Gazneli Mesut Selçukluları siyasi bir güç olarak tanımak zorunda kaldı.
- 1038'de Selçuklular Gaznelileri Serahs civarında yenilgiye uğrattılar.
- Tuğrul Bey Nişabur' da kendi adına hutbe okuttu.

NOT: Hutbe okutmak Türk-İslam Devletlerinde bağımsızlık alametidir.

- Gazneli Selçuklu mücadelesinin kaderini 1040 DANDANAKAN SAVAŞI belirledi.

DANDANAKAN SAVAŞI 1040

➢ **Gazneli Mesut – Tuğrul ve Çağrı bey**

- Gazneli ordusu fillerle donatılmış, çoğu yaya askerlerden oluşan güçlü ancak yavaş hareket edebilen bir orduydu.
- Selçuklular ise tamamı atlı daha az sayıda ancak hareket kabiliyetine sahip bir orduydu.
- Selçuklular bu durumu lehlerine kullandılar. Sürekli geri çekilip ani saldırlar yaparak Gazne ordusunu çöle doğru çektiler. Bu arada su kaynaklarını tahrip ettiler.
- Gazneli ordusunu iyice yorunca da Dadanakan kalesi önlerinde son darbeyi vurdular.

Savaşın Sonuçları:

- Büyük Selçuklu Devleti kuruldu.
- Gazneli Devleti yıkılış sürecine girdi.
- Selçukluların bu coğrafyada tutunup kendilerini sağlama almaları batıya doğru yapılacak fetihleri hızlandır.

NOT: Dandanakan Zaferinden sonra Çağrı Bey kardeşi Tuğrul Bey'i Hükümdar ilan etti. Kardeşlerden Tuğrul siyasi dehası, Çağrı ise Askeri yetenekleri ile ön plana çıkıyordu. Böylece hükümdar Tuğrul Bey olurken; Çağrı Bey'de ordu komutanı oluyordu. Çağrı beyin bu davranışında hem taht kavgalarına yol açmama düşüncesi hem de Tuğrul Bey'in çocuğunun olmaması etkili olmuştur.

SELÇUKLULAR VE ANADOLU (TUĞRUL BEY DÖNEMİNDE ANADOLU İLE İLGİLİ ADIMLAR)

1) Tuğrul ve Çağrı Beyler Selçuklu Türklerinin başına geçtikleri ilk yıllarda Gazneli-Karahanlı ittifakı nedeniyle zor günler yaşanmış, yerleşebilecekleri alternatif topraklar aranmıştır. Bu arayış sırasında Çağrı Bey 1015'de Anadolu'ya keşif amaçlı bir sefer düzenlemiştir.

Bu keşif seferiyle;

A. Anadolu'nun iklim, coğrafi özellikler açısından Türklerin yapısına uygun,

B. Siyasi açıdan ise fethe müsait olduğunu görmüşlerdir.

C. Bu keşif seferiyle Anadolu'nun fethine karar verilmiştir. Bu olaydan itibaren Anadolu'nun fethi ile ilgili yapılanların hiçbiri tesadüf değildir.

Ancak Anadolu'da güvenle fetih yapılabilmesi için bulundukları yerde kendilerini sağlama almaları gerekiyordu. Bu yüzden Gazneliler bir tehdit olmaktan çıkana kadar bu mücadeleye öncelik verildi.

2) Dandanakan savaşından sonra gaznelileri etkisiz hale getiren Tuğrul Bey Anadolu'nun Fethi için ikinci adımı attı. İbrahim Yınal ve Kutalmış'ı Anadolu'yu fethe hazırlamak, akınlar yapmakla görevlendirdi. Selçukluların Doğu Anadolu'daki faaliyetleri Bizans'ı harekete geçirdi. Selçuklu akıncıları ile Bizans-Gürcü ordusu arasında **PASİNLER 1048** savaşı yapıldı. Bu İlk büyük Selçuklu- Bizans savaşını Selçuklular kazandı.

DİKKAT: Bizans ile Büyük Selçuklu Devleti arasında yapılan ilk Savaş

TUĞRUL BEY VE ABBASİLER

Abbasi halifesi Şii büveyhoğullarının baskısından kurtulmak için Tuğrul Beyden yardım istedi. Tuğrul Bey Bağdat'a iki kez gelerek bu baskıya son verdi ve Halifeyi koruması altına aldı. Abbasi halifesi ona **" Doğu'nun ve Batı'nın sultanı"** unvanını verdi.

Böylece:

- İslam Dünyasının siyasi lideri Türkler oldu.
- Abbasi halifesi siyasi gücünü kaybetti, sadece dini lider haline geldi. Dolayısıyla Halifelik makamı da sadece dini lider olarak kullanılan bir unvan haline geldi.
- Bu olaydan sonra İslam dünyasının koruyuculuğu da, İslamiyet'i yayma görevi de Türklerin vazifesi oldu.

2. ALP ARSLAN DÖNEMİ

- 1060'da Çağrı Bey'in, 1063'te Tuğrul Bey'in vefatı üzerine Tuğrul Beyin çocuğu olmadığı için Çağrı Beyin çocuklarından ALP ARSLAN Selçuklu sultanı oldu.
- Alparslan'ın hükümdarlığının ilk yılları taht kavgalarıyla geçti.

DİKKAT: Bu taht kavgalarının ve Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının en önemli sebebi Selçuklu Veraset sistemidir. Eski Türklerdeki veraset sistemi aynen devam etmektedir.

https://tarihdersi.net/

- Alp Arslan Amcasının vezirini görevden alarak çok güvendiği önemli bir devlet adamı olan NİZAMÜLMÜLK'Ü vezir yaptı. Nizamülmülk'ün vezir olmasıyla birlikte Selçuklu Devlet yönetiminde başta İran asllılar olmak üzere değişik milletler görev almaya başladı.

DİKKAT: Nizamülmülk'ün vezir olmasının hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olmuştur.
Olumlu sonuç: Bu Selçuklu devlet teşkilatının yapılandırılması açısından son derece yararlıdır.
Olumsuz sonuç: Ancak diğer yandan devletin asıl kurucusu olan oğuzlarla yabancılaşmasına da neden olmuştur.

SELÇUKLULAR VE ANADOLU (ALP ARSLAN DÖNEMİNDE ATILAN ADIMLAR)

1.) Selçuklu tahtını sağlama alan Alp Aslan, komutanlarını Anadolu'ya akınlar düzenleyip Bizans'ı rahatsız etmekle, Doğu ve iç Anadolu'ya kadar ilerleyip buraları fethe hazırlamakla görevlendirdi.
NOT: Selçuklular Anadolu'ya sadece savaşçılar göndermemiştir. Güzellikle İslamı anlatan, örnek davranışlarıyla Anadolu'nun Rum halkını etkileyen Alperenler, Dervişler, Erenler, Abdallar vardır.
Bu hazırlıklardan biriside Bizanslıların için kutsal kabul edilen ve asla alınamaz denilen ANİ (bugün Kars yakınlarında) kalesinin fethidir. Bu fetih İslam dünyasında büyük sevinç yaratırken; Bizansın büyük şaşkınlığa düşmesine ve Türk akınlarına son vermek için büyük bir saldırı hazırlığına girmelerine neden olmuştur. **Ani kalesinin** fethinden sonra Abbasi halifesi Alp Arslan'a "fetihler babası" anlamına gelen **"Ebu'l feth"** unvanını vermiştir.

2.) Malazgirt Savaşı 1071

SAVAŞIN SEBEBİ:
Doğu Anadolu'daki Türk faaliyetlerinden rahatsız olan **Bizans;**

- Türkleri Anadolu'dan atmak,
- Anadolu'da sarsılan egemenliğini yeniden sağlamlaştırmak
- Eskiden olduğu gibi İslam dünyası üzerinde yeniden baskı kurabilmek

Gibi amaçlarla harekete geçti.

SAVAŞ :

- Bizans ordusunun başında Romen Diyojen bulunmaktaydı. İmparator Romen Diyojen Uzun uğraşlar ve büyük masraflarla mevcudu 200.000'i bulan dev bir ordu oluşturmuştu.
- Romen Diyojen'in doğuya doğru hareket ettiği haberini Alan Alp Arslan Mısır seferinde idi. Bu seferi yarıda bırakarak Anadolu'ya hareket etti.
- İki ordu Malazgirt ovasında karşı karşıya geldi. Türk ordusunun mevcudu 50.000 civarında idi.
- Ancak Bizans'ın karma ve çoğu yaya ordusuna karşılık Türklerin hepsi atlı ve seçkin savaşçılardan oluşuyordu.

Savaş;

- Başarıyla uygulanan Turan Taktiği,
- Bizans ordusunun çok karışık unsurlardan oluşması,
- Savaş sırasında Bizans ordusunda paralı askerlik yapan Peçenek ve Uzların taraf değiştirmesi

Sayesinde Büyük Selçuklu Devleti'nin kesin galibiyeti ile sonuçlandı.

SAVAŞIN SONUÇLARI:

1. Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı. Yani Türklerin Anadolu'daki ilerleyişini durduracak bir Bizans kuvveti kalmadı.
2. 1071 tarihi Türkiye tarihinin başlangıcı oldu.
3. Savaşın sonrasında gerçekleştirilen fetihlerle Anadolu'daki 1.beylikler dönemi başladı.

NOT: Bu beyliklerin ortaya çıkmasında Alp Arslan'ın başlattığı "fethedilen yer fethedenin malıdır." Uygulaması etkili olmuştur. Bu uygulamanın amacı fetihleri hızlandırmak olsa da devletin daha federatif bir yapıya dönüşmesine ve devletin zayıflaması ile daha kolay parçalamasına neden olmuştur.

4. İlk kez bir Bizans İmparatoru bir Türk hükümdarına esir düştü.
5. Anadolu'nun fethi Haçlı seferlerinin başlamasında etkili oldu.

- Alp Arslan çıktığı Maveraünnehir seferinde esir alınan bir kale komutanı tarafından şehit edildi.

3. MELİKŞAH DÖNEMİ

- Alp Arslan öldüğünde oğlu Melikşah'a büyük bir İmparatorluk, nerdeyse rakipsiz bir devlet ve Nizamülmülk gibi önemli devlet adamları bırakmıştı.
- Melikşah'ın yapması gereken tüm bunların meyvesini toplamaktı.
- BU YÜZDEN MELİKŞAH DEVRİ BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN EN PARLAK DÖNEMİ OLMUŞTUR.

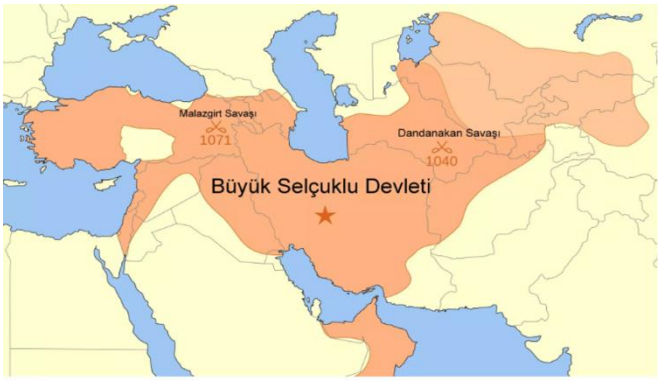

Büyük Selçuklu Devleti Haritası (En geniş sınırları)

Melikşah döneminde;

- Atsız Bey tarafından Kudüs ve Şam fethedildi.
- Kafkasya ve Trabzon sahilleri fethedildi.

SELÇUKLULAR VE ANADOLU (MELİKŞAH DÖNEMİNDE ATILAN ADIMLAR)

- Kutalmışoğulları başta olmak üzere diğer komutanlar Anadolu'nun büyük bölümünü fethetti.

DİKKAT: Anadolu'nun fethinde görev alan Türk komutanlarının en önemlisi Kutalmışoğlu Süleyman'dır. Süleyman İznik'e kadar Bizans topraklarını aldı. Melikşah tarafından gönderilen berat ile Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı kalmak kaydıyla Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurdu. Devletin ilk başkenti İZNİK, kuruluş tarihi 1077'dir.

HASAN SABBAH VE BÂTINİLİK

- Bâtınilik, Hasan Sabbah'ın fikirleri etrafından oluşan, Şii mezhebinin sapkın bir koludur.
- Bâtıniliğe göre Kur'an'ın görünen anlamlarının dışında anlamları vardır. Hasan Sabbah'a inananlar bu anlamlara ulaşır, böylece dünyada cenneti yaşarlar.
- Hasan Sabbah, Alamut kalesini alarak burada haşhaşla kendine

bağladığı suikastçılar yetiştirmiş, önemli devlet adamlarına suikastlar düzenlemiştir.

- Nizamülmülk bu fedailer tarafından öldürülmüştür. Melikşah'ın ölümünde parmaklarının olduğu iddia edilir.
- Hasan Sabbah tüm bu çalışmalarda Selçuklu Devlet düzenini ve Sünni İslam'ı yıkmayı amaçlamış; bu konuda çok zararlı faaliyetlerde bulunmuştur. Nasıl bir elma kurdu meyveyi içten içe kemirirse Hasan Sabbah'ta Selçuklu'ya aynısını yapmıştır.
- Melikşah döneminde Alamut kalesi kuşatıldı, ancak Melikşah ölünce kuşatma tamamlanamadı. Alamut'u İlhanlı hükümdarı Hülagu han alarak yıktı. Ve Bâtıniliği sona erdirdi.

FETRET DEVRİ:

- Melikşah'ın genç yaşta ölümünün ardından Mehmet tapar, Mahmut, Berkyaruk, ve Sencer arasından taht kavgaları yaşandı.
- 1092-1118 arasında taht kavgaları ile geçen bu devri denir.
- Fetret Devri Sencer'in rakiplerini yenerek hükümdar olması ile sona ermiştir.

4. SULTAN SENCER DÖNEMİ

- Büyük Selçuklu Devleti'nin son büyük hükümdarıdır.
- Tahta geçtiğinde Selçuklu Devleti'ni iki büyük tehlike beklemektedir. Bunlardan biri devletin Batı sınırlarında başlayan Haçlı Seferleri, diğeri doğudan gelen Moğol Karahitay tehlikesi.
- Sencer Daha yakın bir tehdit olarak gördüğü Karahitaylarla ilgilendi.
- Yapılan **KATVAN 1141** savaşını kaybetti. Bu savaş ile **Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılış sürecine girdiği kabul edilir.**
- Bu yenilginin ardından isyan eden Gurlular ile büyük bir savaş yaptı ve Katvan'da kaybettiği itibarını yeniden kazandı.
- Ancak bu arada devlet özünü oluşturan Oğuzlar ile iyice yabancılaşmış, Oğuzlar küstürülmüştü. Vergi vermedikleri gerekçesi ile Sencer oğuzların üzerine yürüdü. Ancak yapılan savaşta yenilerek esir düştü. Uzun süren esaretten kurtulsa da fazla yaşamadı.
- Onun 1157'de ölümü ile Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkıldığı kabul edilir.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN YIKILMA SEBEPLERİ

1.) Devletin yıkılmasının en önemli sebebi Veraset anlayışıdır. Eski Türk devletlerinde olduğu gibi Kut'u taşıyan herkesin tahta çıkmaya hakkı vardır. Bu yüzden ülke hanedan üyelerinin malı kabul edilir. Buda her hükümdar değişikliğinde taht kavgası yaşanmasına neden olmuştur.
2.) Hasan Sabbah ve Bâtıniliğin yıkıcı faaliyetleri
3.) Devletin kurucusu olan Oğuzların küstürülmesi
4.) Atabeylerin bağımsız devlet kurmak istemeleri
5.) Doğu'da başlayan Moğol Karahitay tehlikesi
6.) Batı'da başlayan Haçlı Seferleri
7.) Abbasi halifesinin kaybettiği siyasi gücünü tekrar kazanmak için yürüttüğü faaliyetler
8.) Şiilerin yıkıcı faaliyetleri

https://tarihdersi.net/

BÜYÜK SELÇUKLU TOPRAKLARINDA ORTAYA ÇIKAN DEVLET VE ATABEYLİKLER

DEVLETLER	ATABEYLİKLER
Irak ve Horasan Selçukluları	Salgurlular (Fars Atabeyliği)
Suriye Selçukluları	İldenizoğulları (Azerbaycan Atabeyliği)
Türkiye Selçukluları	Beg-Teginoğlulları (Erbil Atabeyliği)
Kirman Selçukluları	Börililer (Şam Atabeyliği)
	Zengiler (Musul-Halep Atabeyliği)

KONU 4: BÜYÜK SELÇUKLU DEVLET'İNDE YÖNETİM VE TOPLUM YAPISI

Büyük Selçuklu Devletleri'nde Kültür ve medeniyet konusuna iki şekilde yaklaşmalıyız:
1. İslamiyet öncesi Türk kültürü ile kıyaslayarak nelerin değiştiği, nelerin aynen devam ettiğine odaklanabiliriz.
2. Bu dönemde ortaya çıkan kültür ve uygarlık daha sonraki Türk devletlerine ne kadar etki etti? (Özellikle Osmanlı Devletine)

DEVLET TEŞKİLATI:

1. HÜKÜMDAR:

- Eski Türk Devletleri'nin devlet ve egemenlik anlayışının İslamiyet'i kabul ettikten sonra kurdukları Türk – İslam devletlerde de aynen devam etmiştir.

Dolayısıyla;

- Hükümdarların, Tanrısal haklara sahip olduğu anlayışı (Kut anlayışı) İslamiyet'in kabulünden sonra kurulan devletlerde de devam eder.
- Devlet, "hükümdar ailesinin ortak malıdır." anlayışı devam etmiştir.
- Hükümdar ailesinin (Hanedan) erkek üyelerinin her birinin tahta geçme hakkına sahiptir.

Bu durum;

- Bir yandan güçlü kişilerin tahta çıkmasını sağlar.
- Diğer yandan da taht sorunları yüzünden devletin parçalanmasına veya yıkılmasına ortam hazırlar.

DİKKAT 1: Türklerdeki bu veraset (Kalıtım) anlayışı Türk devletlerinin en zayıf noktasıdır.
DİKKAT 2: Türklerdeki veraset anlayışı DÜZENSİZDİR.
DİKKAT 3: Ayrıca Türk devletlerinin federatif olma sebeplerinden biridir.

Hükümdar unvanları:

- Hükümdarlar Orta Asya'dan getirdikleri Han, Hakan, Kağan gibi unvanların yanında İran-İslam geleneğinde kullanılan başta Sultan olmak üzere Padişah, Şah gibi unvanlarda kullanmaya başlamışlardır.

Şehzadelerin yetiştirilmesi:

- Hanedana mensup olup eyaletlere yönetici olarak atanan şehzadelere melik denilmiştir.
- Melikler, Atabey denilen devletin güvendiği deneyimli kişiler gözetiminde deneyim kazanmaları için Büyük Sultana bağlı olarak ülke yönetiminde yer alırlardı.
- Meliklerin kendi adlarına para bastırmaları, yabancı devletlerle antlaşma yapmaları yasaklanmıştı.

DİKKAT: Ancak melikler iç işlerinde serbest hareket ederler. Dolayısıyla bu durumda federatif yönetimin bir başka sebebidir.

Hükümdarlık alametleri:

- Tıpkı unvanlarda olduğu gibi Orta Asya'dan gelenlerin yanına bu dönemde Hutbe okutmak, Para bastırmak, Tuğra eklenmiştir.

2. MERKEZ TEŞKİLATI (HÜKÜMET)

- Türklerde Orta Asya'dan getirdikleri bir toplantı geleneği (Kurultay) olmakla birlikte devlet teşkilatı konusunda İRAN-İSLAM geleneğinin etkisi olmuş, Türklerin hayatına Başta DİVAN teşkilatı olmak üzere pek çok yapı girmiştir.
- **Divan Örgütü:** Türk – İslam Devletleri'nde devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı organa Divan denirdi. Günümüzdeki Bakanlar Kurulu (hükümet)'nun görevlerini yaparlardı.

DİKKAT: Divan kararlarında son söz hükümdara aitti. Bu nedenle divan hükümdarların **"Danışma Meclisi"** olarak nitelendirilmiştir.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİNDEKİ DİVANLAR

DİVAN-I SALTANAT: Büyük Selçuklular da, Vezir-i Azam'ın başkanlığında toplanan divana "Divan-ı Saltanat (Büyük Divan)" denirdi. Divan-ı Saltanat'a bağlı olarak görev yapan divanlar da bulunmaktaydı.

DİVAN-I İSTİFA: Maliye işlerine bakardı. Başkanına müstvfi denirdi.

DİVAN-I TUĞRA (DİVAN-I İNŞA): Devletin iç ve dış yazışmalarını yürüten divandır. Ferman ve beratlara hükümdarın tuğrasını çekerdi. Başkanına Tuğrai denirdi.

DİVAN-I ARZ: Askerlik işlerine bakan divandır.

DİVAN-I İŞRAF: Mali ve İdari işleri teftiş eden divandır. Başkanına müşrif denirdi.

DİVAN-I MEZALİM: Hükümdarın başkanlık ettiği yüksek örfi mahkemedir. Daha ayrıntılı bilgiyi hukuk sisteminden bahsederken vereceğiz.

NİYANET-İ SALTANAT: Hükümdar yokken onun yerine vekalet eden Divandır. Başkanına Naip denirdi.

3. SARAY TEŞKİLATI

- Türk-İslam Kültüründeki en temel değişikliklerden birisi de Türklerin yerleşik yaşama geçmesidir. Bu pek çok konuda değişikliğe neden olmuştur.

- Bunlardan birisi de daha önceki Türk devletlerinde olmayan İran-İslam geleneği ile Türklerin hayatına giren SARAY olgusudur.
- Saray, sultan ve ailesi ile birlikte bazı görevlilerin yaşadığı yerdir. Aynı zamanda devlet yönetim merkezidir.

DİKKAT: Saray hizmetleri önceleri Oğuz geleneğine göre yapılırken daha sonra İslami bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca Bu dönüşüm pek çok konuda kendisini gösterir.

4. HUKUK:

- İslamiyet'in kabulü ile meydana gelen en büyük değişikliklerden birisi de hukuk alanında olmuştur.

Türk – İslam Devletleri'nde Hukuk 2'ye ayrılmıştır.

A. Şer'i Hukuk:

- Kaynağını Kur'an'dan alan İslam hukuk kurallarıdır.
- Şer'i davalara kadılar bakardı.
- Kadıların başında baş kadı da denilen "Kad'ül Küdat" bulunurdu. Hükümdar veya vezir tarafından atanırdı. Kadılar din ile ilgili konularda yetkili sayılırlardı.

B. Örfi Hukuk:

- Kaynağını Eski Türk töresidir.
- Bu mahkemelerin başı Emir-i Dad idi.
- Askeri davalara Kadıasker (Kazasker) bakardı.
- Sultan'ın başkanlık ettiği özel mahkeme niteliğinde "Divan-ı Mezalim" bulunmaktaydı. Bu Mahkeme eski Türk Devletlerinde olduğu gibi hükümdarın töre yapabilme gücünü kullandığı mahkemelerdir. Kadıların kararlarına burada itiraz edilebilirdi. Kararları kesindi.

5. ORDU:

- Ordu komutanına "Subaşı" denirdi. Ordu çeşitli bölümlerden oluşmaktaydı.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİNİN ORDU TEŞKİLATI

HASSA ASKERLERİ: Doğrudan sultana bağlı özel birliklerdir. Her an savaşa hazır, iyi eğitilmiş askerlerden oluşan bu birlikler hizmetleri karşılığında İkta alırlardı.

GULAMAN-I SARAY: Çeşitli milletlerden seçilerek sarayda özel bir eğitime tabi tutulan askerlerdir. Bu askerler sultanın hazinesinden maaş alırlardı.

İKTA ASKERLERİ: Devlet adamları ve askerlerin kendilerine ikta olarak verilen topraklardan elde ettikleri gelirle besledikleri askerlerdir.

TÜRKMENLER: Başlangıçta Selçuklu ordusunun asıl unsurları iken daha sonra sınırlara yerleştirilen, (UÇ BEYLİĞİ) savaş zamanlarında orduya katılan boy askerleri (ALPLER)

EYALET ASKERLERİ: Melik ve eyalet valilerinin kontrolündeki askerlerdir.

YARDIMCI KUVVETLER: Selçuklulara bağlı devlet ve beyliklerin savaş zamanında gönderdiği birlikler.

DİKKAT 1: Hassa askerleri de Gulaman-ı Saray askerleri de doğrudan sultana bağlı birliklerdir. Aralarındaki en büyük fark Hassa askerleri İkta gelirleri ile, Gulaman-ı Saray askerleri ise Doğrudan maaşla geçinirler.

DİKKAT 2: Gulam uygulaması Osmanlı Devleti'nde uygulanan devşirme sistemi ve kapıkulu ordusuna temel olmuştur.
DİKKAT 3: İkta askerleri ve sistemi de Osmanlı Devleti'nde Tımar sistemi olarak karşımıza çıkar.

6. TOPRAK SİSTEMİ:

- Türk-İslam Devletlerinde torağın artık çok daha faklı bir anlamı vardır. Geldikleri bu coğrafyada yerleşik yaşama geçen Türklerin başlıca geçim kaynakları da tarım olmuştur.

Selçuklularda ülke toprakları dört bölüme ayrılırdı:

1. Has arazi: Bu topraklar ve bunlardan elde edilen vergiler sultana, ailesine ve yakınlarına verilirdi.

2. İkta arazi: Meliklere, emirlere, komutanlara hizmetleri karşılığı verilen arazilerdir. Ikta sahiplerine maaş verilmezdi. Ikta arazileri işleyen köylülerde topladıkları vergilerden bir bölümünü geçimleri için ayırırlar, geri kalanı ile asker beslerlerdi. Bu topraklar devlete ait olduğundan Ikta sahipleri bu toprakları satamaz, devredemez veya miras olarak bırakamazdı.

Devletin Ikta Sistemi Uygulanması ile:

a) Yağmacılık veya çapulculuk yapan göçebe Oğuzları yerleşik yaşama geçirerek huzur ve güvenlik sağlanmıştır.
b) Hazineden para çıkarılmadan Ikta ordusu adıyla büyük bir ordu elde edilmiştir.
c) Toprağını 3 yıl boş bırakanların toprakları alınır bir başkasına verilirdi. Böylece toprağın sürekli ve verimli işlenmesi sağlanmıştır.
d) Ikta bölgelerinde güvenlik, taşra bölgelerinde ise otorite sağlanmıştır.
e) Ikta sahibi bölgelerinde oturmak zorunda olduğundan ülke asayişi de sağlanmıştır.

DİKKAT: ıkta sistemi Osmanlı Devleti'nde Tımar sistemi olarak daha sistematik hale getirilmiştir. Aralarındaki en temel fark ise: Ikta uygulamasında topraklar tımardaki gibi küçük bölümlere ayrılmamış, üst düzey komutanlara büyük topraklar ıkta olarak verilmiştir. Bu uygulama başta hanedan üyeleri olmak üzere üst düzey komutanların elinde önemli miktarda kuvvet bulunmasına neden olur ki bu da merkezi otoriteye zarar verebilecek bir durumdur. (federatif yapıyı artırıcı bir yönü var.)

3. Mülk arazi: Kişilere ait topraklardır. Bu topraklar sahibi tarafından satılabilir, çocuklarına miras olarak bırakılabilirdi.

4. Vakıf arazi: Bu arazilerin gelirleri dinî ve sosyal kurumların yapılması, masraflarının karşılanması için ayrılırdı.

7. EKONOMİ:

A) TARIM

- Türk-İslam devletlerinde artık başlıca geçim kaynağı tarımdır.

DİKKAT: Tarım başlasa da Türk toplumunda sınıflaşma ve kölecilik olmamıştır.

Bunun sebebi ise:

- Ülke hanedanın yani toprak devletin malıdır.
- Ayrıca ıkta sisteminde köylüye ekebileceği büyüklükte toprak verilir. Yani tarımda bir işgücü ihtiyacı yoktur.

B) TİCARET

Diğer yandan egemen olduğu bölgelerden geçen ipek ve baharat ticaret yolları sayesinde de ticarette de bir hayli ileri girmişlerdir. Ticaretin gelişmesine önem vermişler tüccarların güvenliği ve ihtiyaçları için "Kervansaraylar" yaptırmışlardır.
Selçuklu esnafı kendi aralarında "Fütüvvet" denilen dini iktisadi bir teşkilat kurmuşlardır. Her zanaat kolu ise bir "Lonca"ya bağlıydı.

C) MALİYE:

- Türk – İslam devletlerinin gelir ve giderlerinde büyük ölçüde benzerlik görülmektedir.

Bunlar;

1. Müslümanlardan alınan öşür (ürün) ayrıca hayvan vergisi.
2. Müslüman olmayanlardan alınan Haraç denilen ürün vergisi.
3. Müslüman olmayan askerliğe el verişli erkeklerden alınan Cizye vergisi.
4. Gümrük vergileri
5. Ticaretten elde edilen gelirler.
6. Savaşlardan elde edilen ganimetlerin 1/5i.
7. Maden, orman ve tuzla gelirleri.
8. Bağlı beylik ve devletlerden alınan vergiler.

Toplanan bu vergiler;

- Gûlam askerleri
- Memur maaşları
- Bayındırlık işlerine harcanırdı.

https://tarihdersi.net/

KONU 5: BÜYÜK SELÇUKLU KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

1. DÜŞÜNCE VE İLİM HAYATI

- Büyük Selçuklu Devleti sadece siyasi ve askeri açıdan Türk İslam dünyasına hizmet etmemiştir. İlim, sanat, edebiyat alanında da önemli hizmetleri olmuştur.
- Selçuklu sultanları âlimleri, şairleri, sanatkârları himaye etmiş, her açıdan onları desteklemiştir. Harezmi, Ibn-i Türk, Farabi, Buruni, İbn-i Sina, Gazali, Ömer Hayyam hem dönemlerinde ve hem de geleceğe damga vuran bilim adamları olarak tanınmışlardır.
- İslamiyet'le birlikte Türklerin yaşantısına giren bir kurum da medreselerdir. "ders verilen yer" anlamına gelen medreseler Türk-İslam dünyasında halkın eğitildiği temel eğitim kurumlarıdır.

- Bazı kaynaklara göre İlk Selçuklu Medreseleri Tuğrul Bey döneminde Nişabur'da açılmıştır.

NİZAMİYE MEDRESELERİ

- Ancak Selçuklu'da eğitim ve mederese denilince mutlaka bilmemiz gereken Sultan Alparslan ve onun veziri Nizamülmülk'tür.
- Alpaslan'ın emri ile ilkini Nişabur'da açtığı (en ünlüsü Bağdat Nizamiye Mederesesi) ve kendi adıyla anılan Nizamiye Medreseleri Dünya eğitim tarihinde yeni bir çığır açmıştır.
- Nizamiye Medreseleri Dünya'da ilk kez programlı eğitimin uygulandığı eğitim kurumu olduğu için dünyanın ilk üniversitesi olarak kabul edilir.

Nizamiye Medreselerinin kuruluş amaçları:

- Sürekli sınırları genişleyen devletin, artan devlet adamı ihtiyacını karşılamak
- Hasan Sabbah ve Bâtınilik ile mücadele edecek âlimler yetiştirmek
- İslamiyeti yeni kabul etmiş Türklere İslamı doğru öğretecek din âlimi yetiştirmek

2. DİL VE EDEBİYAT

- Türk-İslam kültürü ile oluşan diğer bir önemli gelişme Türkçenin Arapça ve Farsçanın yoğun tesirinde kalmasıdır.
- Selçuklularda Devletin;
  - Resmi dil ve edebiyat dili Farsça,
  - Eğitim–öğretim dili ve bilim dili ise Arapça
  - Orduda ve halk arasında konuşulan dil Türkçedir.

SONUÇ:

Farsça ve Arapçanın yoğun olarak kullanılması Türk Dili'ndeki gelişmenin yavaşlamasına neden olmuştur.

- Vezir Nizamülmülk'ün Kaleme aldığı ve Melikşah'a sunduğu "siyasetname" adlı eserinde iyi bir devlet yöneticisinde bulunması gereken özellikleri anlatmıştır.

3. SANAT HAYATI:

- Türk sanatında İslamiyet ile birlikte iki büyük değişiklik meydana gelmiştir.

1. Mimari faaliyetleri başlamıştır.
İlk gelişen mimari dini ve askeri mimaridir. Çok geniş alanlara yayılan Türkler bir yandan karşılaştıkları uygarlıkların sanatından etkilenirken diğer yandan onları etkilemişlerdir. Özellikle mimari alanında ileri gitmişler, mimariye "Kubbe" sanatını getirmişleridir.

2. Selçuklularda resim ve heykel sanatı dince yasak olarak nitelendirildiğinden fazlaca gelişmemiş bunların yerine Minyatür, Hattatlık, Çinicilik, Oymacılık gibi süsleme sanatları gelişmiştir.

HAZIRLAYAN:
SERDAR BAYRAK
TARİH ÖĞRETMENİ
https://tarihdersi.net/